

Den senaste versionen av styrande och stödjande dokument finns på  
Transporten, utskrivet dokument är endast giltigt vid utskriftstillfället

Upprättad av  
Väg och järnväg  
Spårtrafik  
Spårtrafiksäkerhet tillsyn

# Strategi för Transportstyrelsens säkerhetstillsyn inom spårtrafikområdet

[Klicka och skriv undertitel]

Den senaste versionen av styrande och stödjande dokument finns på  
Transporten, utskrivet dokument är endast giltigt vid utskriftstillfället

Dnr/Beteckning

TSG 2015-1602

## Versionshistorik

| Version | Datum      | Beskrivning                                                                                                                                                                                                           | Ansvarig                  |
|---------|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 00.01   | 2015-05-27 | Förslag till första utgåva av tillsynsstrategin.                                                                                                                                                                      | Anders Lidell             |
| 00.02   | 2015-09-15 | Förslag till första utgåva för föredragning.                                                                                                                                                                          | Anders Lidell             |
| 01.00   | 2015-10-26 | Fastställd utgåva.                                                                                                                                                                                                    | Anders Lidell             |
| 01.01   | 2022-04-12 | Förslag till reviderad utgåva.                                                                                                                                                                                        | Claes Elgemyr             |
| 01.02   | 2022-05-16 | Reviderat förslag.                                                                                                                                                                                                    | Claes Elgemyr             |
| 01.03   | 2022-06-02 | Förslag till sektionschefen.                                                                                                                                                                                          | Claes Elgemyr             |
| 02.00   | 2022-06-07 | Slututgåva.                                                                                                                                                                                                           | Claes Elgemyr             |
| 2.1     | 2024-03-15 | Första förslag på uppdaterad utgåva. Ny struktur anpassad till ERA:s vägledning för tillsyn och uppdaterad för att vara anpassad till utvecklingen inom vår tillsyn. Justerad titel och format för versionsnumrering. | Anders Lidell             |
| 2.2     | 2024-04-18 | Version för avstämning med sektionschef efter internremiss                                                                                                                                                            | Anders Lidell             |
| 3.0     | 2024-05-02 | Fastställd utgåva.                                                                                                                                                                                                    | Anders Lidell             |
| 3.1     | 2024-12-09 | Uppdaterad rutin utifrån sektionens beslut om byte av angreppssätt. Tematillsyner ersätter tillsynsinriktningar. Version för avstämning med sektionschef efter internremiss                                           | Urban Vester, Kim Grannas |
| 4.0     | 2024-12-20 | Fastställd utgåva.                                                                                                                                                                                                    | Urban Vester, Kim Grannas |
| 5.0     | 2025-03-20 | Text om tillsynsinriktningar återinfört. Tillsynsinriktningar ska finnas kvar som ett tillsynsverktyg.                                                                                                                | Urban Vester              |
| 6.0     | 2026-09-16 | Ombearbetad och omstrukturerad version med anpassningar till ERA:s vägledning Tillsynsprinciper.                                                                                                                      | Jennie Broström           |

## Innehåll

|          |                                                                  |           |
|----------|------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1</b> | <b>SYFTE</b>                                                     | <b>4</b>  |
| <b>2</b> | <b>BAKGRUND OCH OMFATTNING</b>                                   | <b>4</b>  |
| 2.1      | Tillsynsstrategins omfattning                                    | 4         |
| 2.2      | Beskrivning av järnvägsnätet                                     | 4         |
| 2.3      | Kompetens och resurser                                           | 5         |
| 2.4      | Beslutsnivåer                                                    | 5         |
| <b>3</b> | <b>BESKRIVNING</b>                                               | <b>6</b>  |
| 3.1      | Mål                                                              | 6         |
| 3.2      | Principer för tillsyn                                            | 6         |
| 3.3      | Urval för tillsyn                                                | 6         |
| 3.3.1    | Riskbaserat urval                                                | 7         |
| 3.3.2    | Kompletterande urval för tillsyn                                 | 7         |
| 3.4      | Metod för tillsyn                                                | 7         |
| 3.5      | Kompletterande tillsynsinriktningar                              | 8         |
| 3.6      | Resultat av tillsyn                                              | 9         |
| 3.7      | Samarbete med andra myndigheter – nationellt och internationellt | 9         |
| 3.8      | Årlig säkerhetsrapport                                           | 10        |
| <b>4</b> | <b>FÖRVALTNING</b>                                               | <b>10</b> |
| <b>5</b> | <b>HÄNVISNING</b>                                                | <b>11</b> |

## 1 Syfte

Denna strategi fastställer målsättningarna för säkerhetstillsyn (härefter endast ”tillsyn”) inom järnväg, spårväg och tunnelbana samt förutsättningarna för tillsynsverksamheten. Strategins målgrupp är i första hand tillståndshavarna inom spårtrafiken samt interna och externa intressenter.

I tillsynsstrategin beskrivs våra processer och arbetssätt på en övergripande nivå. I texten finns det därför hänvisningar till de styrande dokument där dessa beskrivs mer detaljerat.

I denna tillsynsstrategi används benämningen ”sektionen” för sektion Spårtrafiksäkerhet tillsyn, inom enhet Spårtrafik vid avdelning Väg och järnväg.

## 2 Bakgrund och omfattning

I EU-kommissionens förordning (EU) nr 2018/761<sup>1</sup> (CSM Tillsyn) finns det krav på att medlemsstaterna ska utveckla och införa en riskbaserad tillsynsstrategi. Enligt förordningen ska strategin, tillsammans med en eller flera planer, beskriva hur den nationella säkerhetsmyndigheten väljer ut sina verksamheter och fastställer sina prioriteringar för tillsynen.

### 2.1 Tillsynsstrategins omfattning

Tillsynsstrategin omfattar, enligt kraven i CSM Tillsyn, den tillsyn som bedrivs över de järnvägsföretag och infrastrukturförvaltare som har säkerhetsintyg eller säkerhetstillstånd enligt EU:s regelverk. Strategin tillämpas även för de med nationellt trafiksäkerhetstillstånd, nationellt infrastrukturtillstånd, spårinnehavare och trafikutövare inom spårväg och tunnelbana.

### 2.2 Beskrivning av järnvägsnätet

Det svenska järnvägsnätet uppgår till ca 15 700 km spår, inklusive sidospår. Trafikverket är den största infrastrukturförvaltaren och förvaltar ca 14 400

---

<sup>1</sup> Kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/761 av den 16 februari 2018 om fastställande av gemensamma säkerhetsmetoder för de nationella säkerhetsmyndigheternas tillsyn efter utfärdandet av ett gemensamt säkerhetsintyg eller säkerhetstillstånd i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/798 och om upphävande av kommissionens förordning (EU) nr 1077/2012.

km. 78 procent av järnvägsnätet i Sverige är elektrifierat<sup>2</sup>. Antalet tillståndshavare som omfattas av tillsynsstrategin är:

- Järnvägsföretag
  - × som har tillstånd för persontrafik: 43
  - × som har tillstånd för godstrafik: 41
  - × som har tillstånd begränsat till växling: 13
- Infrastrukturförvaltare: 272
- Spårinnehavare vid tunnelbana eller spårväg: 11
- Trafikutövare vid tunnelbana eller spårväg: 9

Notera att en tillståndshavare kan ha flera olika tillstånd.<sup>3</sup>

### 2.3 Kompetens och resurser

Sektionen har 15 inspektörer som bedriver tillsyn. Sektionschefen ansvarar för att tillsätta resurser för att genomföra de olika tillsynsaktiviteterna med stöd av sektionens rutin för planering av tillsyn.<sup>4</sup> Till stöd för inspektörerna finns jurister som är särskilt utpekade för att arbeta med spårtrafikfrågor.

För rollen som inspektör finns en fastställd kompetensprofil som definierar kompetensen som behövs arbetsuppgifterna. Kompetenskravet innefattar bl.a. intern basutbildning inom tillsynsområdet och återkommande praktisk utbildning för att få vistas i spårområden. För att stödja chefer och medarbetare att kontrollera att rätt kompetens innehas och upprätthålls används IT-verktyget Kompetensportalen. Varje medarbetare är registrerad i verktyget med bland annat uppgifter om de utbildningar och den kompetens som krävs för arbetsuppgifterna. Verktyget ger också stöd för att kontrollera att kompetensen upprätthålls och utvecklas.

### 2.4 Beslutsnivåer

För varje tillsyn utses två inspektörer som genomför tillsynen. Efter genomförd tillsyn föredrar inspektörerna förslag på beslut för utpekad beslutsfattare. Sektionschefen är utsedd genom arbetsordning<sup>5</sup> att fatta beslut. Enhetschef för enhet Spårtrafik kan genom beslut om delegation utse ytterligare beslutsfattare. Genom delegationen säkerställs att den utsedda beslutsfattaren har tillräcklig kunskap och omdömesförmåga att fatta rättssäkra beslut.

<sup>2</sup> Uppgifterna hämtade på Trafikverkets webbplats <https://www.trafikverket.se/resa-och-trafik/jarnvag/jarnkoll-fakta-om-svensk-jarnvag/jarnkoll-pa-sparen/> (2026-08-28).

<sup>3</sup> Uppgifterna är hämtade från Transportstyrelsens webbplats: <https://www.transportstyrelsen.se/sv/jarnvag/till-dig-i-branschen/> (2026-08-28).

<sup>4</sup> Rutinbeskrivning för planering av säkerhetstillsyn inom spårtrafikområdet (TSG 2022-1641).

<sup>5</sup> Generaldirektörens beslut om arbetsordning för Transportstyrelsen (TSG 2011-294)

Den senaste versionen av styrande och stödjande dokument finns på Transporten, utskrivet dokument är endast giltigt vid utskriftstillfället

Dnr/Beteckning

TSG 2015-1602

Beslut av principiell karaktär eller av större betydelse lyfts till högre chefsnivå för beslutsfattande i enlighet med arbetsordning.

## 3 Beskrivning

### 3.1 Mål

Inriktningen för Transportstyrelsens tillsynsverksamhet fastställs på övergripande nivå i Riktlinje för tillsyn<sup>6</sup>. I riktlinjen bestäms att Transportstyrelsens tillsyn ska särskilt bidra till:

- en hög säkerhetskultur hos företag som tar ett väl avvägt eget ansvar
- en dynamisk marknad med sunda och likvärdiga konkurrensvillkor
- minskade systematiska regelöverträdelser.

Genom tillsynen bedömer vi om verksamhetsutövaren uppfyller kraven på ett sätt som är anpassat efter verksamhetens storlek och förutsättningar i övrigt.

Sektionen har mot bakgrund av detta antagit följande syfte för sin tillsynsverksamhet: *Sektionens tillsyn ska skapa förutsättningar för tillståndshavare att förstå och tillämpa regelverk, utveckla sin säkerhetskultur samt utveckla sin förmåga att ta hand om egna och gemensamma risker i spårtrafiksystemet.*

### 3.2 Principer för tillsyn

Den tillsyn som sektionen bedriver på spårtrafikområdet ska uppfylla förvaltningslagens krav på en rättssäker, effektiv och opartisk myndighetsutövning.

De principer som framgår av ERA:s vägledning Tillsynsprinciper (version 1.0) ska tillämpas för att uppnå detta.

### 3.3 Urval för tillsyn

Sektionen ska använda en dokumenterad metod för urval av tillståndshavare för tillsyn. Metoden ska vara riskbaserad och utifrån intern och extern information välja ut lämpliga tillsynsobjekt. Detta urval utgör den ordinarie tillsynsplaneringen. Härutöver tillkommer tillsyner som behöver genomföras baserat på t.ex. händelser, inrapporterade risker och intern information kopplad till tillståndsgivningen.

---

<sup>6</sup> Riktlinje för tillsyn – Inriktning för Transportstyrelsens tillsyn (TSG 2021-2152)

Det kan vara svårt att värdera risker för en helt ny tillståndshavare som kommer in på marknaden. I dessa fall kan information från tillståndsprövningsprocessen ge vid hand att det är lämpligt att genomföra en tillsyn inom en viss period.

### 3.3.1 Riskbaserat urval

Sektionen använder en riskmodell för att prioritera sina tillsynsaktiviteter gällande gemensamma säkerhetsintyg och säkerhetstillstånd. Utifrån utfallet från modellen fördelas tillsynsobjekten i olika kluster med olika tillsynsintervall. För varje sådant kluster finns ett löpande schema över de olika områdena i säkerhetsstyrningssystemet vilka ska granskas. Ett sådant schema löper över flera år vilket innebär att samtliga sju områden kommer att granskas i tillsynen för varje tillsynsobjekt. Områdena följer förordningen (EU) 2018/762<sup>7</sup> om gemensamma säkerhetsmetoder för krav på säkerhetsstyrningssystem. Övriga tillståndstyper som hanteras av sektionen följer samma områden i den mån det är möjligt.

Sektionens arbete och metoder för riskbaserad tillsyn framgår av sektionens styrande rutin för planering av tillsyn.<sup>8</sup>

### 3.3.2 Kompletterande urval för tillsyn

Det kan tillkomma tillsyner mot tillståndshavare baserat på t.ex. inträffade händelser, rekommendationer från Statens Haverikommission eller omvärldsbevakning. Förslag om sådana tillsyner bedöms och prioriteras för vidare hantering i tillsynsplaneringsprocessen men kan också behöva hanteras skyndsamt om det föreligger stora risker. Det är ytterst sektionschefen som har ansvar för att fatta beslut om hur tillkommande tillsyner ska prioriteras.

## 3.4 Metod för tillsyn

Sektionen ska bedriva systemtillsyn vilket innebär att vi granskar om tillståndshavarens egna system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt tillämpning av regelverket. Tillsynen inom järnvägsområdet ska därför riktas mot tillståndshavarens säkerhetsstyrningssystem. Tillsynen inom spårväg och tunnelbana riktas mot tillståndshavarens säkerhetsstyrning<sup>9</sup>.

<sup>7</sup> Kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/762 av den 8 mars 2018 om upprättande av gemensamma säkerhetsmetoder för krav på säkerhetsstyrningssystem i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/798 och om upphävande av kommissionens förordningar (EU) nr 1158/2010 och (EU) nr 1169/2010.

<sup>8</sup> Rutinbeskrivning för planering av säkerhetstillsyner inom spårtrafikområdet (TSG 2022-1641)

<sup>9</sup> "Säkerhetsstyrning" är den term som används i Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2013:44) om säkerhetsstyrning och säkerhetsordning med säkerhetsbestämmelser inom tunnelbana och spårväg. Härmed avses enligt 2 § nämnda föreskrifter "de aktiviteter rörande organisation, ansvar, rutiner, processer och resurser som

Tillsynen ska fokusera på tillståndshavarens förmåga att kontrollera risker enligt regelverket, snarare än enbart regelefterlevnad. Bristande regelefterlevnad innebär också bristande kontroll av risk/-er. Vid tillsynen samlar inspektörerna in information om säkerhetsåtgärdernas (barriärernas) lämplighet och förmåga att kontrollera de relaterade riskerna. Skillnaden mellan gällande krav (riktmärket) och var organisationen befinner sig i praktiken utgör ett riskgap. Riskgap bedöms genom att jämföra aktörens faktiska risknivå med den acceptabla nivån enligt lagstiftning, krav eller annat riktmärke. Riskgapet kan också beskrivas som ”tappad kontroll” av risk.

Riskgapet klassificeras som:

- Extremt: Mycket allvarligt, kräver omedelbara åtgärder.
- Väsentligt: Betydande risk som kräver åtgärder.
- Måttligt: Risk som bör åtgärdas.
- Marginellt: Låg risk, kan kräva mindre åtgärder.<sup>10</sup>

Som en integrerad del av systemtillsynen görs även en bedömning av säkerhetskulturen. Säkerhetskultur handlar, enligt Transportstyrelsens definition, om en organisations gemensamma sätt att tänka och agera i förhållande till risk och säkerhet, dvs. hur en organisation prioriterar och faktiskt arbetar med risker och säkerhet kopplat till sin verksamhet.<sup>11</sup>

### 3.5 Kompletterande tillsynsinriktningar

Som komplement till den riskbaserade systemtillsynen kan särskilda tillsynsinriktningar beslutas. Tillsynsinriktningar tas fram årligen av sektionen med utgångspunkt i bland annat inrapporterade händelser, tillsynserfarenheter, identifierade risker och annan relevant omvärldsbevakning. En tillsynsinriktning kan även följa av ett särskilt uppdrag från regeringen eller annan övergripande styrning.

En tillsynsinriktning innebär att ett identifierat område eller en viss företeelse prioriteras och kontrolleras inom ramen för tillsynen av flera eller samtliga tillståndshavare under en viss period. Tillsynsinriktningen ska bidra till att skapa en samlad bild av hur tillståndshavarna hanterar den aktuella företeelsen och i vilken utsträckning identifierade risker och problem hanteras på ett tillfredsställande sätt. Resultaten kan användas som

---

krävs för att uppfylla lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg samt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen”.

<sup>10</sup> Rutinbeskrivning för genomförande av säkerhetstillsyn samt val av myndighetsåtgärd inom spårtrafikområdet (TSG 2025-12566) och ERA:s vägledning Modell för åtgärder vid tillsyn (version 1.0).

<sup>11</sup> Vägledning för tillsyn. Metoder för riskbaserad tillsyn, systemtillsyn och bedömning av säkerhetskultur på Transportstyrelsen (TSG 2021-2154).

underlag för fortsatt riskbedömning, prioritering av tillsyn och utveckling av framtida tillsynsinriktningar. Tillsynsinriktningarna finns publicerade på Transportstyrelsens hemsida.

Sektionen kan även arbeta med så kallade tematillsyner. En tematillsyn är en avgränsad tillsynsaktivitet som riktas mot en specifik företeelse, ett verksamhetsområde eller en viss typ av risk. Exempel på teman kan vara arbete i spår eller växlingsarbete.

Tematillsynen syftar till att på ett fördjupat och enhetligt sätt undersöka hur den aktuella företeelsen hanteras och vilka risker som är förknippade med den. Tematillsynen kan utformas med utgångspunkt i en beslutad tillsynsinriktning, men kan även initieras av andra identifierade behov eller risker. En tematillsyn kan genomföras hos en eller flera tillståndshavare och kan bedrivas som en separat tillsynsaktivitet eller kombineras med annan tillsyn.

### **3.6 Resultat av tillsyn**

Efter genomförd tillsyn av en tillståndshavare sammanfattas resultatet i en tillsynsrapport som tillståndshavaren tar del av. Syftet med rapporten är att ge tillståndshavaren en god bild av vilka områden i säkerhetssystemet som fungerar tillfredsställande och vilka delar som behöver förbättras och utvecklas. Tillsynsrapporten ger också underlag i granskningsprocessen vid förnyelse av tillstånd.

Tillsynsrapporterna ger möjlighet att sammanställa resultat från tillsyn på en aggregerad nivå. Sektionen har för avsikt att arbeta mot att på sikt ha tekniska möjligheter för att kunna sammanställa resultaten och på så sätt få en mer omfattande bild av säkerhetsläget i branschen.

### **3.7 Samarbete med andra myndigheter – nationellt och internationellt**

Sektionen samarbetar med både andra länders säkerhetsmyndigheter och andra myndigheter i Sverige. Syftet med samarbetet är att:

- undvika dubbelarbete
- inte belasta tillståndshavaren i onödan med flera länders eller myndigheters tillsynsaktiviteter
- säkerställa att relevant information delas om tillståndshavaren.<sup>12</sup>

Några exempel på de nationella myndigheter som vi samarbetar med är

<sup>12</sup> Vägledning Tillsynsprinciper. Hämtat från ERA: <https://www.era.europa.eu/system/files/2022-11/Guide%20on%20supervision%20-%20SV.pdf> (2025-09-09).

- Arbetsmiljöverket
- Statens haverikommission
- Polismyndigheten
- Myndigheten för civilt försvar
- Tullverket
- Konsumentverket.

Sektionen samarbetar med andra länders säkerhetsmyndigheter, främst sker samarbetet med de länder som har gränsöverskridande tågtrafik med Sverige. Enligt CSM Tillsyn ska nationella säkerhetsmyndigheter som arbetar med tillsynen av en infrastrukturförvaltare med gränsöverskridande infrastruktur eller ett järnvägsföretag som bedriver verksamhet i fler medlemsstater än en samordna sina tillvägagångssätt för tillsyn.<sup>13</sup> Ett avtal har träffats med de norska och danska tillsynsmyndigheterna<sup>14</sup> kring hanteringen av tillsynen över de tillståndshavare som bedriver verksamhet som sträcker sig över flera länder. Ett sådant avtal har även träffats med den finska tillsynsmyndigheten.<sup>15</sup>

### **3.8 Årlig säkerhetsrapport**

Transportstyrelsen sammanställer årligen en säkerhetsrapport som redogör för nivån på och utvecklingen av den svenska järnvägssäkerheten. Rapporten bygger på de olycks- och tillbudsrapporteringar som lämnas löpande till Transportstyrelsen per telefon och de skriftliga säkerhetsrapporteringar som årligen lämnas från järnvägsföretag och infrastrukturförvaltare. Resultatet som redovisas i rapporten ger en indikation på hur säkerheten utvecklas på spårtrafikområdet. Resultatet vägs in i tillsynsplaneringen och kan ge underlag till tidigare beskrivna tillsynsinriktningar.

## **4 Förvaltning**

Tillsynsstrategin förvaltas av sektionschefen för sektion Spårtrafiksäkerhet tillsyn och ses över årligen.

<sup>13</sup> Artikel 8 i CSM Tillsyn och bilaga II till CSM Tillsyn.

<sup>14</sup> Memorandum of Understanding agreed between Transportstyrelsen (Swedish NSA) and Statens Jernbanetilsyn (Norwegian NSA) and Trafikstyrelsen (Danish NSA) for the coordination of approaches to supervision activities (TSA 2023-158).

<sup>15</sup> Avtal mellan de nationella säkerhetsmyndigheterna i Republiken Finland respektive Konungariket Sverige om praktiska arrangemang för de nationella säkerhetsmyndigheternas uppgifter i järnvägssystemet i Haparanda och Torneå (TSA 2026-3)

## 5 Hänvisning

- Riktlinje för tillsyn – Inriktning för Transportstyrelsens tillsyn (TSG 2021-2152)
- Vägledning för tillsyn. Metoder för riskbaserad tillsyn, systemtillsyn och bedömning av säkerhetskultur på Transportstyrelsen (TSG 2021-2154)
- Europeiska järnvägsbyråns vägledning Tillsynsprinciper (version 1.0)
- Rutinbeskrivning för planering av säkerhetstillsyn inom spårtrafikområdet (TSG 2022-1641)
- Rutinbeskrivning för genomförande av säkerhetstillsyn och val av myndighetsåtgärd inom spårtrafikområdet (TSG 2025-12566)

---

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschef Annika Sjöberg. I den slutliga handläggningen av ärendet deltog sektionschef Petra Särefjord och utredare Jennie Broström, den senare föredragande.